

POSTANOWIENIE

Dnia 5 grudnia 2017 r.

Referendarz sądowy E. J.

w Sądzie Rejonowym Poznań - Nowe Miasto i Wilda w Poznaniu, Wydział II Cywilny

po rozpoznaniu w dniu 5 grudnia 2017 roku w Poznaniu

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z wniosku wierzyciela: **S. D.**

przeciwko dłużnikowi: **K. D.**

o nadanie klauzuli wykonalności aktowi notarialnemu

postanawia:

oddalić wniosek.

Referendarz sądowy E. J.

UZASADNIENIE

W dniu 17 października 2017 r. S. D. wniósł do tutejszego Sądu o nadanie klauzuli wykonalności tytułowi egzekucyjnemu – aktowi notarialnemu, obejmującemu oświadczenie dłużnika K. D., będącej żoną wierzyciela, o uznaniu długu oraz oświadczenie o poddaniu się egzekucji, sporządzonemu w dniu 12 września 2017 r. przed notariusz A. S., prowadzącą Kancelarię Notarialną w P. przy ulicy (...), repertorium A numer (...) w zakresie § 2 w zw. z § 3 wskazanego aktu notarialnego, w zakresie obowiązku zapłaty przez dłużnika na rzecz wierzyciela kwoty 1895376,02 zł, wynikającej z łączącej strony umowy z dnia 1 czerwca 2013 r., a nadto o zasądzenie od dłużnika na rzecz wierzyciela zwrotu kosztów postępowania klauzulowego, według norm przepisanych. W uzasadnieniu wierzyciel wskazał, iż w dniu 1 czerwca 2013 r. strony zawarły w zwykłej formie pisemnej umowę, na mocy której wierzyciel zobowiązał się do obsługi zobowiązań dłużniczki na kwotę łącznie 1895376,02 zł. Zgodnie z postanowieniami umowy dłużniczka zobowiązała się do zwrotu wierzycielowi sumy równej wysokości udzielonych środków – na każde żądanie wierzyciela, zgłoszone nie wcześniej niż po 2 latach obowiązywania umowy. W dniu 12 września 2017 r. dłużniczka stawiała się przed notariusz A. S. i złożyła oświadczenie o uznaniu długu w kwocie 1895376,02 zł wynikającego z ww. umowy oraz zobowiązała się do spłaty tej kwoty na rzecz wierzyciela w terminie do dnia 20 września 2017 r. Strony w ww. akcie notarialnym potwierdziły też saldo zobowiązania dłużniczki równe opisanym w akcie notarialnym i spłaconym przez wierzyciela zobowiązaniom dłużniczki. Jednocześnie dłużniczka oświadczyła w § 4 ww. aktu notarialnego, że co do obowiązku zapłaty na rzecz wierzyciela kwoty 1895376,02 zł w terminie do dnia 20 września 2017 r. poddaje się dobrowolnie egzekucji na podstawie art. 777 § 1 pkt 4 k.p.c. Pomimo wpływu wyznaczonego terminu zobowiązanie nie zostało spełnione.

Referendarz sądowy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 777 § 1 pkt. 4 k.p.c. akt notarialny jest tytułem egzekucyjnym, jeżeli dłużnik poddał się w nim egzekucji i który obejmuje m.in. obowiązek zapłaty sumy pieniężnej lub uiszczenia rzeczy oznaczonych co do gatunku, gdy termin zapłaty, uiszczenia lub wydania jest w akcie wskazany. Elementem obligatoryjnym aktu notarialnego (w ujęciu art. 777 pkt 1 § 4 k.p.c.) jest precyzyjne wskazanie obowiązku, który ma być spełniony w toku egzekucji. Obowiązek ten może być określony jako obowiązek zapłaty sumy pieniężnej, lecz redakcja art. 777 § 1 pkt 4 k.p.c. nie

wyklucza również zamieszczenia w akcie notarialnym zapisu o oprocentowaniu. Należy jednak wówczas wskazać stopę procentową oraz termin, od którego odsetki te się nalicza (por. F. Zedler, „Poddanie się egzekucji aktem notarialnym”, Rejent 1998/7-8 str. 69).

Poddanie się egzekucji aktem notarialnym jest nierozzerwalnie związane z materialnoprawną umową zawartą w tym akcie, a bez tej ostatniej nadanie aktowi notarialnemu mocy tytułu egzekucyjnego traci rację bytu (por. A. Marciniak, W kwestii oświadczenia dłużnika o poddaniu się egzekucji aktem notarialnym, s. 69). Poddanie się egzekucji w akcie notarialnym dotyczy przedmiotu jak i podstawy prawnej, która powinna być ważna i nie sposób wyprowadzić jej z nieważnej umowy. W odrębnym akcie notarialnym zawierającym oświadczenie o poddaniu się egzekucji istnieje obowiązek bowiem wskazania zobowiązania i jego podstawy prawnej (por. G. Bieniek, s. 38 i P. Gil Postępowanie klauzulowe s. 116 – 117). Skutki prawne wywołuje tylko ważna czynność prawna. Określona przez prawo czynność prawna pozostaje ważna, jeżeli nie jest sprzeczna z ustawą i zasadami współżycia społecznego oraz nie ma na celu obejścia ustawy (a contrario art. 58 § 1 – 2 k.c.). Przesłanki ważności czynności materialnoprawnych należy analogicznie odnosić do poddania się egzekucji aktem notarialnym (por. M. Walasik, Poddanie się egzekucji aktem notarialnym, s. 112). W nauce zgodnie przyjmuje się, że zwrot „ustawa” występujący w art. 58 k.c. należy odnosić do wszystkich konstytucyjnych źródeł powszechnie obowiązującego prawa, stąd w tym kontekście określeń „ustawa” i „prawo” można używać zamiennie (por. M. Safjan, Kodeks cywilny Komentarz pod red. K. Pietrzykowskiego, t. 1 s. 252 – 255). Pojęcie sprzeczności z ustawą obejmuje swoim zakresem także zakaz dokonywania czynności zmierzających do obejścia ustawy (por. Z. Radwański w System Prawa Prywatnego, t. 2, s. 228). W sprzeczności z prawem pozostaje także skutek, który czynność ta wywołuje. Niezgodność z prawem skutku czynności podjętej w celu obejścia prawa nie musi polegać na naruszeniu zakazu albo nakazu wprost wyrażonego w przepisach prawnych. W przypadku czynności mającej na celu obejście ustawy ustalenie normy prawnej, z którą w sprzeczności pozostaje skutek tej czynności albo wykrycie samej kolizji pomiędzy normą prawną a tym skutkiem, wymaga zabiegów interpretacyjnych. Z tych powodów wskazuje się w literaturze, że czynności prawne mające na celu obejście ustawy sprawiają pozór zgodności z ustawą. Choć co do zasady w postępowaniu o nadanie klauzuli wykonalności nie jest dopuszczalne dokonywanie oceny ważności czynności prawnej, tym niemniej w uchwale Sądu Najwyższego (3) z dnia 4 grudnia 2013 r. (sygnatura akt III CP 85/13) dopuszczono możliwość oddalenia wniosku o nadanie klauzuli wykonalności, jeżeli z treści aktu oraz oświadczenia dłużnika w sposób oczywisty wynika, że złożone zostało w celu obejścia prawa. Powyższa możliwość dopuszczalna jest nie tylko w przypadku egzekucji świadczeń alimentacyjnych. Co do zasady w toku postępowania o nadanie klauzuli wykonalności aktowi notarialnemu sąd (lub referendarz sądowy) nie bada kwestii merytorycznych, związanych z istnieniem obowiązku świadczenia. Zaznaczono jednak, że w wyjątkowych i nadzwyczajnych okolicznościach ten mechanizm nie zasługuje na respektowanie. Jeżeli bowiem, jak w niniejszej sprawie, w toku postępowania o nadanie klauzuli wykonalności aktowi notarialnemu orzekający sąd (lub referendarz sądowy) dojdzie do przekonania, iż „tytuł egzekucyjny został wykreowany wyłącznie w celu obejścia prawa, to brak możliwości oddalenia wniosku o nadanie klauzuli wykonalności oznaczałoby sprowadzenie sądu (lub referendarza sądowego) do roli bezradnego organu pieczętującego nadużywanie przez stronę przyznanych jej praw procesowych”. Mając świadomość istnienia tego typu zagrożeń w piśmiennictwie poddano pod rozagę możliwość powoływania się w postępowaniu klauzulowym na swego rodzaju klauzulę porządku publicznego (por. głosę do uchwały Sądu Najwyższego z dnia 7 marca 2008 r., (...) 2010, nr 2, s. 98 i nast.). Przyjęcie takiego rozwiązania pozwala na nieuwzględnienie wniosku o nadanie klauzuli wykonalności tytułowi egzekucyjnemu (aktowi notarialnemu), który został wykreowany wyłącznie w celu obejścia prawa, co jest możliwe do stwierdzenia prima facie, na podstawie samej treści zobowiązania przyjętego w takim akcie. Ustawodawca wprawdzie nie przewidział w przepisach prawnych możliwości weryfikowania wniosku o nadanie klauzuli wykonalności w płaszczyźnie naruszenia podstawowych zasad porządku prawnego, nie budzi jednak wątpliwości, że zasady te, jako że obejmują katalog najbardziej rudymenarnych i esencjonalnych reguł całego systemu prawnego, a także poszczególnych jego gałęzi, powinny być uwzględniane w każdym stadium postępowania cywilnego, a więc także na etapie postępowania klauzulowego, zwłaszcza w sytuacjach, gdy dochodzi do ich demonstracyjnego i jaskrawego pogwałcenia. Stanowisko takie do pewnego stopnia znajduje potwierdzenie w znowelizowanych przepisach, które regulują problematykę stwierdzania wykonalności orzeczenia sądu lub rozstrzygnięcia innego organu państwa obcego, ugody zawartej przed takim sądem lub organem bądź przez nie zatwierdzonej, a także wyroku sądu polubownego lub ugody przed nim zawartej, w tym wyroku sądu polubownego

za granicą. Notarialny tytuł egzekucyjny - podobnie jak bankowy tytuł egzekucyjny, a także ugoda sądowa - nie ma charakteru jurysdykcyjnego, powstaje bowiem nie wskutek sądowego rozstrzygnięcia, lecz z woli stron stosunku prawnego. Abstrahując od teoretycznych sporów odnośnie do charakteru prawnego oświadczenia o poddaniu się egzekucji, za bardziej przekonujący uznać należy pogląd, że jest ono jednostronną czynnością materialnoprawną nie zaś procesową (nie jest składane w postępowaniu cywilnym, lecz skierowane do wierzyciela). Skutki tej czynności mają - i ta kwestia nie może budzić wątpliwości - charakter procesowy, powstaje bowiem tytuł egzekucyjny. Można zatem bronić poglądu, że ważność i skuteczność oświadczenia o poddaniu się egzekucji podlega ocenie z punktu widzenia przepisów prawa materialnego, natomiast wykreowany takim oświadczeniem skutek procesowy w postaci notarialnego tytułu egzekucyjnego ocenić należy według prawa procesowego. Dostrzegając w tym tylko zakresie pewne analogie w odniesieniu do ugody sądowej, nie powinna budzić zastrzeżeń możliwość odwołania się - w postępowaniu wywołanym wnioskiem o nadanie klauzuli wykonalności notarialnemu tytułowi egzekucyjnemu - do przesłanki obejścia prawa, przewidzianej w art. 203 § 4 w zw. z art. 223 § 2 k.p.c. Przyjęcie takiego poglądu powinno być potraktowane jako niezbędne i konieczne wskazanie na możliwość odmowy nadania notarialnemu tytułowi egzekucyjnemu klauzuli wykonalności w sytuacji, w której jedynym celem uruchomienia postępowania klauzulowego miałyby być legitymizacja przez sąd fikcji prawnej, celu nieprawdziwego, służącego obejściu prawa albo godzącego w podstawowe zasady porządku prawnego. W takich sytuacjach brak zgody sądu na powstanie tytułu wykonawczego znajduje usprawiedliwienie, albowiem wierzyciel wobec oddalenia wniosku dysponuje innymi środkami prawnymi chroniącymi jego interes (tak SN w postanowieniu z dnia 4 grudnia 2013 r., sygn. akt III CP 85/13).

Choć wierzytelność S. D. nie stanowiłaby wierzytelności uprzywilejowanej w zakresie planu podziału, jednakże zgłoszona wierzytelność w kwocie 1895376,02 zł znacznie zmniejszyłaby możliwość zaspokojenia się innych wierzycieli. Stanowisko dopuszczające możliwość badania aktu notarialnego w ww. zakresie zostało także wyrażone w orzecznictwie Sądu Okręgowego w Poznaniu (por. postanowienie z dnia 5 sierpnia 2014 r., XV Cz 1016/14), który wskazał, iż w toku postępowania klauzulowego dopuszczalne jest posługiwanie się swoistą klauzulą porządku publicznego, przy świadomości, że nadanie na akt notarialny sądowej klauzuli wykonalności stanowiłoby swoiste obejście prawa, pieczętowane powagą i autorytetem sądu. W ocenie referendarza sądowego tego typu wyjątkowa sytuacja ma miejsce w rozpoznawanej sprawie, albowiem oświadczenie dłużnika o poddaniu się egzekucji zostało złożone w celu obejścia prawa i pokrzywdzenia innych wierzycieli. W treści aktu notarialnego z dnia 12 września 2017 r. dłużniczka uznała wobec męża dług w łącznej kwocie 1895376,02 zł z tytułu: „spłaconych przez S. D. zobowiązań dłużniczki związanych z prowadzoną przez nią działalnością gospodarczą, w tym kosztów paliw, usług, leasingów i rat kredytu firmowego – w okresie do dnia 31 lipca 2017 r. w kwocie 1827952,16 zł”, „spłaconych przez S. D. zobowiązań dłużniczki - rat kredytów hipotecznych w okresie od 1 stycznia 2016 r. do 31 lipca 2017 r. w kwocie 44371,00 zł” i „spłaconych przez S. D. zobowiązań dłużniczki wyegzekwowanych w toku postępowań egzekucyjnych w kwocie 23052,86 zł”. Jednocześnie K. D. i S. D. oświadczyli, że w dniu 1 czerwca 2013 r. zawarli umowę, mocą której uregulowali kwestie zobowiązań finansowych dłużniczki. W dniu 12 września 2017 r. dłużniczka zobowiązała się do zapłaty wymagalnej już kwoty 1895376,02 zł w terminie 8 dni do dnia 20 września 2017 r. Oceniono, że poddanie się przez K. D. egzekucji za bliżej nieokreślone „spłacone zobowiązania dłużniczki”, w nieokreślonym okresie z jakiego tytułu, płatnych w bardzo krótkim ośmiodniowym terminie, w kwocie aż 1895376,02 zł na rzecz swojego męża, stanowi podstawę do stwierdzenia, że wykreowanie tego tytułu miało służyć wyłącznie obejściu prawa, które miałyby legitymizować sąd, przy założeniu, że nie ma on kompetencji do badania tytułu egzekucyjnego w tym zakresie. Sama treść analizowanego aktu notarialnego, połączonego z treścią wniosku inicjującego przedmiotowe postępowanie prowadzi do wniosku, iż dłużniczka nie wywiązywała się ze swoich obowiązków przez znaczny okres czasu z nienazwanej umowy z dnia 1 czerwca 2013 r., a następnie zobowiązała się zapłacić kwotę 1895376,02 zł w terminie ośmiu dni. Nie bez znaczenia pozostaje okoliczność znana referendarzowi sądowemu z urzędu (nie wymagająca dowodu), dotycząca prowadzenia przeciwko dłużniczce szeregu postępowań egzekucyjnych, w których zajęto m. in. nieruchomości K. D..

Po wtóre, koniecznym elementem oświadczenia o poddaniu się egzekucji jest powołanie podstawy obowiązku świadczenia, który ma zostać wykonany w trybie egzekucji. Wymóg ten nie został wprost sformułowany w art. 777 § 1 pkt 4 – 6 i § 3 k.p.c. Wymaganie to wynika jednak z ogólnych zasad rządzących dochodzeniem roszczeń. Prawo

nie przewiduje bowiem możliwości domagania się przymusowego zaspokojenia roszczenia o niekreślonej podstawie. Każdy tytuł egzekucyjny powinien wobec tego stwierdzać obowiązek świadczenia wynikający z oznaczonego stosunku prawnego. Również poddanie się egzekucji aktem notarialnym musi w związku z tym dotyczyć świadczenia określonego co do podstawy prawnej (por. wyrok SN z dnia 19 marca 1975 r., III CRN 368/74, OSPiKA 1976, nr 9, poz. 173 z aprobowaną glosą K. Korzana i uwagami W. Siedleckiego w Przegląd orzecznictwa Sądu Najwyższego Prawo procesowe cywilne I półrocze 1976, PiP 1977, z. 4, s. 127; podobnie K. Knoppek, według którego w akcie notarialnym trzeba wskazać nie tylko treść roszczenia, ale również stan faktyczny uzasadniający jego powstanie). Przytoczenie tej podstawy służy przede wszystkim indywidualizacji obowiązku świadczenia objętego oświadczeniem o poddaniu się egzekucji. Powołanie przez dłużnika w oświadczeniu o poddaniu się egzekucji podstawy obowiązku świadczenia pełni poza tym dwie istotne funkcje: umożliwia stwierdzenie, czy obowiązek ten podlega przymusowemu wykonaniu w trybie postępowania egzekucyjnego w sprawach cywilnych oraz daje dłużnikowi możliwość podjęcia obrony w razie sporu z wierzycielem co do istnienia lub zakresu tego obowiązku (por. M. Walasik, Poddanie się egzekucji aktem notarialnym, s. 155 – 156). Do sporu takiego dojdzie np. kiedy obowiązek świadczenia objęty oświadczeniem o poddaniu się egzekucji nie powstał albo po powstaniu wygasł lub nie może być egzekwowany, a wierzyciel zamierza przystąpić do jego wykonania. W takiej sytuacji dłużnikowi służą środki obrony w postaci odpowiednich powództw, jednakże podjęcie obrony za pomocą tych powództw nie byłoby możliwe, gdyby w akcie notarialnym nie została wskazana podstawa obowiązku świadczenia dłużnika. Nie da się bowiem podnieść zarzutów co do nieistnienia albo wygaśnięcia obowiązku świadczenia lub wystąpienia innych przeszkód do prowadzenia egzekucji, jeżeli nie wiadomo, z jakiego stosunku prawnego ten obowiązek świadczenia wynika. Stąd też niedopuszczalne jest dochodzenie roszczeń o nieokreślonej podstawie. Postanowienia § 1 aktu notarialnego były ogólnikowe i stanowiły pole do nadużyć poprzez swoją niedookreśloność, jak np. wskazanie, iż kwota (...),16 wynikała z „zobowiązań dłużniczki związanych z prowadzoną przez nią działalnością gospodarczą, w tym kosztów paliw, usług, leasingów i rat kredytu firmowego – w okresie do 31 lipca 2017 r.” – bez określenia daty początkowej. Jak podkreśla się w literaturze, nawet przy przyjęciu, iż objęty materialnoprawnym obowiązkiem świadczenia w rzeczywistości nie istnieje, obowiązek ten musi być skonkretyzowany. Umocnienie pozycji, do którego dochodzi wskutek poddania się egzekucji aktem notarialnym, polega na ułatwieniu wierzycielowi przymusowej realizacji przysługującego mu roszczenia. W systemie prawa obowiązuje generalna norma, w myśl której roszczenia ze stosunków prawa cywilnego materialnego mogą być dochodzone na drodze sądowej. Stosunkom cywilnoprawnym ochrona sądowa udzielana jest w prawnym trybie nazywanym postępowaniem cywilnym (art. 1 k.p.c.). Wszczęcie postępowania cywilnego wymaga wytoczenia powództwa, w którym powód powinien dokładnie określić żądanie oraz przytoczyć uzasadniające to żądanie okoliczności faktyczne (art. 187 § 1 pkt 1 – 2 k.p.c.). Kwestia zasadności tego żądania jest następnie rozpatrywana w toku postępowania rozpoznawczego. Ostatecznie o zasadności powództwa sąd rozstrzyga orzeczeniem, które co do zasady po uprawomocnieniu staje się tytułem egzekucyjnym. Po zaopatrzeniu w klauzulę wykonalności prawomocne orzeczenie stanowi podstawę wszczęcia i przeprowadzenia egzekucji (art. 776 k.p.c.), natomiast wierzyciel, na którego rzecz dłużnik poddał się egzekucji, może ubiegać się o nadanie klauzuli wykonalności aktowi notarialnemu, a po jej uzyskaniu skutecznie domagać się wszczęcia postępowania egzekucyjnego. Poddanie się egzekucji aktem notarialnym umożliwia więc prowadzenie egzekucji z majątku dłużnika bez potrzeby wdrażania postępowania rozpoznawczego. Zakres obowiązku, który w takim wypadku podlega wykonaniu, wyznacza oświadczenie dłużnika o poddaniu się egzekucji oraz żądanie wierzyciela. Dłużnik może zakwestionować zasadność świadczenia, które zamierza egzekwować wierzyciel – celowi temu służy powództwo o ustalenie nieistnienia obowiązku co do którego dłużnik poddał się egzekucji (art. 189 k.p.c.), a po uzyskaniu przez wierzyciela klauzuli wykonalności powództwo o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności (art. 840 § 1 k.p.c.). W przypadku natomiast wyegzekwowania na podstawie aktu notarialnego nienależnego świadczenia, dłużnik może domagać się jego zwrotu (art. 405 k.c. w zw. z art. 410 k.c.), względnie wnieść powództwo o naprawienie szkody wyrządzonej egzekucją prowadzoną w oparciu o taki tytuł (art. 415 k.c.). Dopiero w sprawach wszczętych na skutek tych powództw dojdzie do ustalenia, czy istnieje lub istniał obowiązek świadczenia objęty oświadczeniem o poddaniu się egzekucji. W ten sposób ciężar prowadzenia postępowania rozpoznawczego zostaje przeniesiony na osobę, która poddała się egzekucji. Dalsza konsekwencja poddania się egzekucji aktem notarialnym polega więc na tym, że to dłużnik zostaje obciążony obowiązkiem ustalenia zasadności roszczenia dochodzonego przez wierzyciela. Nadanie klauzuli wykonalności aktowi o treści sformułowanej w dniu 12 września 2017 r. było niemożliwe. Kwota 1895376,02 zł wynika z niedookreślonych i ogólnikowych

sformułowań, co stanowi pole do nadużyć, bowiem można pod wyżej opisane niedookreślone pojęcia podciągnąć różnego typu zobowiązania, poprzez swoją niedookreśloność rodząc obawę np. nadania w przyszłości ponownie klauzuli wykonalności na te same zobowiązania. Obrona dłużniczki w wyżej opisanym trybie również byłaby de facto niemożliwa, bowiem z aktu notarialnego nie wiadomo na jakie należności, z jakiego tytułu, w jakiej wysokości i za jaki okres nadawana jest klauzula wykonalności. Tym samym w drodze art. 189 k.p.c., 840 § 1 k.p.c. czy 405 k.c. w zw. z art. 410 k.c. czy 415 k.c. obrona dłużniczki, na którą w tym przypadku przechodzi ciężar dowodu, byłaby uniemożliwiona, nie sposób bowiem wyznaczyć zakresu żądania powództwa i przytoczenia uzasadniających to żądanie okoliczności faktycznych. Tym samym dłużniczka zostałaby pozbawiona konstytucyjnego prawa do sądu. Nawet ta część doktryny, która uważa, że poddanie się egzekucji w akcie notarialnym nie dotyczy obiektywnie istniejącego obowiązku świadczenia, a obowiązku świadczenia którego istnienie jest przedmiotem twierdzenia osoby poddającej się egzekucji wskazują, że zasadność tego hipotetycznego twierdzenia może zostać ustalona tylko w postępowaniu rozpoznawczym – w razie wytoczenia przez dłużnika powództwa zmierzającego do zakwestionowania obowiązku świadczenia stwierdzonego w akcie notarialnym, do czego niezbędne jest dokładne określenie roszczenia materialnoprawnego. Akt notarialny obejmujący oświadczenie dłużnika o poddaniu się egzekucji pozwala bowiem na prowadzenie egzekucji, pomimo że zasadność roszczenia nie została stwierdzona w orzeczeniu sądowym (por. M. Walasik Poddanie się egzekucji aktem notarialnym, s. 68). Sporządzenie aktu notarialnego o treści jak w niniejszej sprawie i złożenie wniosku o nadanie temu aktowi klauzuli wykonalności, również stanowi zatem próbę obejścia prawa. Nadanie klauzuli w tej sytuacji pozbawiłoby bowiem dłużniczkę możliwości obrony ww. środkami prawnymi. Oddalenie wniosku o nadanie klauzuli wykonalności nie pozbawia przy tym wierzyciela ochrony prawnej, bowiem po pierwsze nie stwarza powagi rzeczy osądzonej i wniosek może być ponowiony, wierzyciel może także wszcząć postępowanie rozpoznawcze w celu uzyskania tytułu egzekucyjnego w postaci orzeczenia. Okoliczność bowiem, że powód dysponuje tytułem egzekucyjnym w postaci aktu notarialnego, nie stanowi przeszkody do wszczęcia tego postępowania i wydania orzeczenia co do istoty. O niedopuszczalności wszczęcia postępowania cywilnego decydują bowiem wyłącznie okoliczności wyczerpująco określone w przepisach prawa procesowego (art. 199 § 1 k.p.c., art. 1099 k.p.c., art. 1124 § 3 k.p.c., art. 1165 § 1 k.p.c. oraz art. 295 § 2 k.s.h. i art. 486 § 2 k.s.h.). W tym miejscu ubocznie wskazać również należy na wątpliwości jakie wynikają z faktu, iż podpisy złożone pod umową z dnia 1 czerwca 2013 r., zważywszy na pobieżną nawet analizę pisma sugerują, iż zostały złożone przez tą samą osobę, co samo w sobie nie stanowi podstawy do oddalenia wniosku, jednak poszerza sferę wątpliwości w niniejszej sprawie. Wskazanie w oświadczeniu o poddaniu się egzekucji źródła obowiązku świadczenia jest konieczne (por. wyrok SN z dnia 19 marca 1975 r. III CRN 368/74, OSNC z 1976 r. nr 4, poz. 86), stosunek prawny łączący strony, z którego dla dłużnika wynika obowiązek świadczenia, a dla wierzyciela uprawnienie do żądania spełnienia przez dłużnika tego świadczenia. W orzecznictwie (por. powołany wyżej wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 marca 1975 r. 7 oraz uchwała z 7 marca 2008 r., III CZP 155/07, OSNC z 2009 r., nr 3, poz. 42) i w piśmiennictwie zgodnie wskazuje się, że tytuł prawny zobowiązania dłużnika powinien być w akcie notarialnym określony. Powinność ta jest następstwem kwalifikowania oświadczenia o poddaniu się egzekucji jako czynności prawnej (jednostronnej). Czynność prawna dla swej skuteczności musi obejmować elementy konieczne i właściwe dla danej czynności. Stąd też treść minimalna tej czynności powinna zwiierać m.in. jednoznaczne oświadczenie dłużnika, że poddaje się egzekucji dla wyegzekwowania przez oznaczonego wierzyciela oznaczonego świadczenia wynikającego z oznaczonego stosunku prawnego łączącego tego wierzyciela ze składającym oświadczenie. Tak więc wymogi tego, złożonego w formie aktu notarialnego, oświadczenia, opisane w punktach 4 i 5 art. 777 § 1 k.p.c. są koniecznym, aczkolwiek zaledwie kolejnym elementem tej czynności prawnej, a nie jej elementem wyłącznym. Skonstruowana w wyżej wskazany sposób treść czynności prawnej, skutkującej powstaniem tytułu egzekucyjnego, wyznacza równocześnie zakres kognicji sądu rozpoznającego powództwo opozycyjne, a więc nie tylko co do stron postępowania egzekucyjnego i przedmiotu egzekucji ale także co do stosunku prawnego powołanego w tym tytule jako źródła egzekwowanego od dłużnika obowiązku. Powództwo opozycyjne pełni bowiem w takiej sytuacji funkcję postępowania rozpoznawczego, rozpoznający je sąd działa jak sąd rozpoznający roszczenie. Wskazanie stosunku prawnego będącego źródłem obowiązku świadczenia jest przy tym w literaturze traktowane jako chroniące prawa dłużnika, bowiem wyłącznie od jego woli wyrażonej w oświadczeniu zależy czy egzekucja świadczeń z danego, konkretnego stosunku prawnego, nastąpi na podstawie tak uzyskanego tytułu egzekucyjnego/wykonawczego czy też na podstawie np. orzeczenia sądu. Trafnie też dostrzega się, że pominięcie w takim tytule egzekucyjnym stosunku prawnego, z którego wynika egzekwowany obowiązek,

otworzyłyby drogę do nadużyć, umożliwiłoby bowiem wykorzystanie powstałego tytułu do egzekwowania świadczeń z innych stosunków prawnych łączących strony o ile w ich ramach składający oświadczenie byłby dłużnikiem zobowiązanym do analogicznego świadczenia. Zważywszy na okoliczności sprawy - złożenie oświadczenia o poddaniu się egzekucji w oddzielnym akcie notarialnym lecz w odniesieniu do długu, który z uwagi na nieważność umowy stanowiącej jego źródło, nie istniał - można rozważać czy oświadczenie o poddaniu się egzekucji samo w sobie stanowi samoistne źródło zobowiązania. W tej kwestii podzielić jednak należy poglądy orzecznictwa i literatury, które taką możliwość wykluczają. Jednostronne oświadczenie dłużnika zawarte w akcie notarialnym o poddaniu się egzekucji nie ma charakteru konstytutywnego, nie kreuje między stronami, nazywanymi w oświadczeniu dłużnikiem i wierzycielem, żadnego zobowiązania. uznanie właściwe jest co prawda umową, ale dotyczy ona długu istniejącego; jej treścią i celem jest ustalenie lub stabilizacja istniejącej między stronami sytuacji prawnej. Uznanie właściwe ma więc charakter kauzalny co oznacza, że ważność takiej umowy jest uzależniona od istnienia ważnej podstawy prawnej uznanego roszczenia. Ponieważ w obowiązującym porządku prawnym nie jest znane abstrakcyjne uznanie długu, a więc takie uznanie, które byłoby samoistnym źródłem zobowiązania powstającym niezależnie od tego czy uznany dług istniał w rzeczywistości (por. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 19 maja 1961 r. I CR 540/60, OSNC z 1963 r., nr 3, poz. 53) tym samym wykluczyć należy możliwość przyjęcia, że złożone w takich warunkach oświadczenie o poddaniu się egzekucji stanowi samoistne źródło zobowiązania. Zgodnie z art. 840 § 1 pkt 1 k.p.c. dłużnik może w drodze powództwa żądać pozbawienia tytułu wykonawczego wykonalności w całości lub części albo ograniczenia, jeżeli przeczy zdarzeniom, na których oparto wydanie klauzuli wykonalności, a w szczególności gdy kwestionuje istnienie obowiązku stwierdzonego tytułem egzekucyjnym niebędącym orzeczeniem sądu. Powołany przepis umożliwia więc dłużnikowi ochronę przed egzekucją prowadzoną na podstawie aktu notarialnego, przez wykazanie, że tytuł wykonawczy zawiera treść nie odpowiadającą rzeczywistemu stanowi rzeczy, w tym, że obowiązek objęty poddaniem się egzekucji, z racji nieważności umowy stanowiącej źródło tego obowiązku, nie istnieje.

Po trzecie wreszcie wskazać należy, iż termin określany w oświadczeniu o poddaniu się egzekucji należy zaliczyć do zdarzeń, od których wystąpienia uzależnione jest wykonanie tytułu egzekucyjnego. W tym samym znaczeniu pojęcie „termin” występuje także w innych przepisach prawnych (np. art. 320 i 624 zd. 2 i 3 k.p.c. oraz art. 212 § 3 zd. 1 k.c.). Równocześnie jednak termin wskazany w akcie notarialnym powinien korespondować z terminem, z którego najściem powstaje (art. 89 w zw. z art. 116 § 1 k.c.) albo staje się wymagalny (art. 455 k.c.) cywilnoprawny obowiązek świadczenia (o tym istotnym rozróżnianiu skutków zastrzeżenia terminu por. Z. Radwański w System Prawa Prywatnego, t. 2, s. 290 – 291). Termin ten odnosi się więc również do chwili spełnienia świadczenia przez dłużnika. Terminy, które określają chwilę spełnienia świadczenia przez dłużnika, mają charakter materialnoprawny. W związku z tym należy przyjąć, że do terminu, o którym mowa w art. 777 § 1 pkt 4 k.p.c., znajdują zastosowanie reguły wyznaczania i obliczania terminów obowiązujące w prawie cywilnym materialnym (por. postanowienie SN z dnia 5 marca 1999 r., I CKN 1069/98, OSNC 1999, nr 9, poz. 160). Wymogu wskazania terminu spełnienia świadczenia nie spełnia np. zamieszczenie w oświadczeniu o poddaniu się egzekucji wzmianki, że akt notarialny jest natychmiast wykonalny. Uzależnienie powstania tytułu egzekucyjnego od podania w akcie notarialnym terminu spełnienia świadczenia oznacza, że poddanie się egzekucji może dotyczyć wyłącznie świadczeń, które podlegają wykonaniu dopiero w okresie po złożeniu przez dłużnika oświadczenia o poddaniu się egzekucji. Pojęcie „termin” odnosi się do zdarzeń przyszłych, a nie do zdarzeń przeszłych czy teraźniejszych. Nie widać też usprawiedliwionej potrzeby poddania się egzekucji co do świadczeń, które już w chwili składania oświadczenia podlegają wykonaniu, skoro świadczenia te powinny zostać dobrowolnie spełnione przez dłużnika (por. M. Walasik Poddanie się egzekucji aktem notarialnym, s. 214 – 215).

Mając na uwadze przytoczone okoliczności orzeczono jak w sentencji postanowienia, oddalając wniosek w całości.

Referendarz sądowy E. J.